

FINNMARK FYLKESKOMMUNE
FINNMÁRKKU FYLKKAGIELDA

REGIONALT HANDLINGSPROGRAM FOR MUSEUMSUTVIKLING I FINNMARK 2016 -2020

INNHOOLD

1.0	Innledning	4
2.0	Museene i Finnmark	5
2.1	Roller og ansvar	5
2.1.1	Museene for kystkultur og gjenreisning	5
2.1.2	Verdensarvsenter for bergkunst-Alta museum IKS	6
2.1.3	Varanger museum IKS	6
2.1.4	Ridduduottar museat	7
2.1.5	Deanu ja Várjjat museasiida/Tana og Varanger museumsiida	7
3.0	Konsolideringsprosessen	8
3.1	Utfordringer	8
3.1.1	Kompetanseutvikling	8
3.1.2	Formidling	9
3.1.3	Gjenstandsforvaltning	10
3.1.4	Partnerskap og samarbeid	11
3.1.5	Internasjonalt samarbeid	11
4.0	Økonomisk utvikling	12
5.0	Tiltak	13
5.1	Delmål 1	13
5.2	Delmål 2	13
5.3	Delmål 3	13
5.4	Delmål 4	14
5.5	Delmål 5	14

Finnmark fylkeskommune / Finnmarkku fylkkagiella

Fylkeshuset, 9815 Vadsø

Tlf. 78 96 20 00 / fax 78 96 23 70

e-post: postmottak@ffk.no www.ffc.no

Forsidebilde: Gouvdageainnu gilisillju olgomusea/Friluftsmuseet ved Kautokeino bygdetun

Foto: Riddo duottar museat.

Lay-out: To Typer AS –www.totyper.no

1.0 INNLEDNING

Fylkestinget vedtok 10.12.14 i sak 45/14 Regionale kulturstrategier for Finnmark 2015-2020. Kulturstrategiene gir overordnede og kulturpolitiske føringer for strategier og tiltak i Finnmark. I vedtak til de regionale kulturstrategiene fremgår det at Finnmark fylkeskommune har påtatt seg ansvaret med å utarbeide et regionalt handlingsprogram for museumsutvikling i fylket.

Formålet med et regionalt handlingsprogram er å systematisere de store regionale grep som er nødvendig for at museene i Finnmark skal utvikle seg videre, samt å sortere ansvar mellom Finnmark fylkeskommune som regional utviklingsaktør og museene som selvstendige institusjoner.

Kulturstrategiene og handlingsprogrammet for museene er forankret i tidligere vedtak og planer som:

- *St.meld. nr. 49 (2008-2009) Framtidas museum.*
- *Museumsstrategier for Finnmark 2012-2015.*
- *Regionale kulturstrategier for Finnmark 2015-2020*

2.0 MUSEENE I FINNMARK

Nytt museumsbygg i Honningsvåg. Foto: Nordkappmuseet

Berlevåg Havnemuseum. Foto: Havnemuseum

Museene i Finnmark representerer den største faglige ressursen innen kultursektoren i fylket med mange høyt kvalifisert ansatte. Totalt er det 86 årsverk i museene hvorav 12 i lederstillinger, 46 i fagstillinger, 11 i tekniske stillinger og 17 i administrative stillinger. Museene er viktige institusjoner i sine lokalmiljø, men bidrar også i regional, nasjonal og internasjonal sammenheng innen forskning og formidling, og utgjør på denne måten viktige kompetansmiljø i fylket.

2.1. Roller og ansvar

Museene i Finnmark er selvstendige institusjoner med egne styrever organisert enten som IKS eller som stiftelser. Fylkeskommunen har et overordnet økonomisk driftsansvar sammen med staten og kommunene, og et utviklingsansvar sammen med de tre IKSene, mens sameetinget har ansvar for de to stiftelsene.

Fylkeskommunen bidrar også økonomisk og faglig til investeringer i bygg og utstillinger, og er pådriver sammen med styrene i tunge investeringssaker.

Fylkeskommunen har i sine museumsplaner tilstrebet en faglig differensiering mellom museene i fylket, slik at besøkende vil kunne oppleve at de forskjellige museene formidler forskjellige tema fra fylkets historie.

2.1.1 Museene for kystkultur og gjenreisning IKS

Museene for kystkultur og gjenreisning er et IKS mellom kommunene Hammerfest, Måsøy, Nordkapp, Gamvik og Berlevåg. Fra 1.01.17 ble også Folldalbruket i Lebesby kommune en del av dette interkommunale selskapet. Museet har sitt hovedkontor ved Nordkappmuseet i Honningsvåg med avdelinger i de øvrige kommunene.

Folldalbruket i Kjøllefjord

Foto: Leif Yngve Wallenius

Verdensarvsenter for bergkunst-Alta museum.

Foto: Einar Forsberg

2.1.2 Verdensarvsenter for bergkunst-Alta museum IKS

Museet er et interkommunalt selskap mellom Alta kommune og Finnmark fylkeskommune hvor partene eier 50 % hver. Årsaken til at fylkeskommunen har gått inn som eier er forvaltningsansvaret som FFK har i henhold til Lov om kulturminne for bergkunsten i Alta. Oppgaver knyttet til skjøtsel og formidling av bergkunsten er videre delegert fra fylkeskommunen til museet. Museet har eget styre hvor også fylkeskommunen har sin representant.

Bietilæ anlegget i Vadsø er en del av Varanger museum

Foto: Finnmark fylkeskommune

2.1.3 Varanger museum IKS

Varanger museum er et IKS mellom kommunene Vardø, Vadsø og Sør-Varanger. Museet har sitt hovedkontor i Vardø i tilknytning til Vardø museum med avdelinger i Vadsø og Sør-Varanger. Varanger museums hovedtema er grensehistorie inkludert 2. verdenskrig, kvenenes historie, pomorhistorie, partisanhistorie samt Vardø bys historie inkludert Vardøhus festning og Steilneset minnested.

Steilneset minnested i Vardø er en del av Varanger museum

Foto: Bjarne Riesto

Båtsamling fra Kokelv museum

Foto: Riddoduottar museat

Utstilling ved Sámiid-Vuorká-Dávira/De samiske samlinger

Foto: Riddoduottar museat

2.1.4 Riddoduottar museat

RDM er en stiftelse bestående av museer i Karasjok, Kautokeino, Porsanger, Kokelv i Kvalsund kommune. Den største avdelingen er Sámiid Vuorká-Dávira/De samiske samlinger i Karasjok som også rommer Samisk kunstmuseum og hvor museets hovedkontor ligger. Totalt sett er RDM det største samiske museet i Norge og innehar verdifulle samlinger av samiske kulturhistoriske gjenstander og samisk kunst.

2.1.5 Deanu ja Várjjat museasiida/Tana og Varanger museumsiida

Museet er en stiftelse bestående av Tana museum, Varanger samiske museum, Skoltesamisk museum i Neiden og Saviomuseet i Kirkenes. Museets hovedkontor ligger i Varangerbotn ved Varanger samiske museum. Museet har fått delegert ansvar for Mortensnes kulturminneområde. Skoltesamisk museum i Neiden åpner for publikum i juni 2017.

Øst samisk museum i Neiden, Øst samisk museum/Tana og Varanger museumsiida.

Foto: Honna Havas

3.0 KONSOLIDERINGSPROSESSEN

Museene i Finnmark har i løpet av de siste 10 årene vært gjennom en konsolideringsprosess på lik linje med øvrige museer i landet.

Konsolideringsprosessen som ble iverksatt fra Kulturdepartementet i begynnelsen av 2000 tallet førte til at antall museer i Finnmark ble redusert fra 13 til 5 konsoliderte museums-enheter hvorav 2 er forvaltet av Sametinget.

Gjennom de diskusjoner som har vært i arbeidsgruppa for handlingsprogrammet, er det fra museenes side også tatt til orde for fortsatt konsolideringsarbeid i Finnmark. Flere kommuner i fylket har ikke egne museer, men det er prosesser på gang om etablering av museum, blant annet i Båtsfjord.

3.1 Utfordringer

I tillegg er det utfordringer knyttet til:

- kompetanseutvikling
- formidling
- gjenstandsforvaltning
- partnerskap og samarbeid
- økonomi

3.1.1 Kompetanseutvikling

Verden forandrer seg og det samme gjør vårt syn på historien. *Hver generasjon skriver sin historie*, heter det. Det er derfor nødvendig med fornying og faglig påfyll for de ansatte i museene. Dette kan skje på mange måter, gjennom kurs og konferanser eller gjennom egne initierte forskningsprosjekter. Fylkeskommunen ser det som viktig at de ansatte i museene holder seg oppdatert om den siste utviklingen i sine fag og har derfor foreslått å opprette en årlig møteplass som vi har kalt *Finnmarksseminaret*. Dette er tenkt som en konferanse som er åpen for alle historieinteresserte (museer, universitetsinstitutt, studenter, frivillige organisasjoner m.fl.) og hvor både inviterte foredragsholdere og museumsansatte vil kunne bidra med faglige foredrag. Konferansen arrangeres i samarbeid med Universitetet i Tromsø-Norges Arktiske universitet, Museene i Finnmark og Finnmark fylkeskommune.

I arbeidsgruppa framkom det et ønske om å satse mer på utvikling av håndverkskompetanse i museene. Museene eier og forvalter store deler av den fredete bygningsmassen i Finnmark. Utvikling av håndverkskompetanse har pågått i flere år. Det er viktig at denne typen kompetanse fortsetter å utvikle seg og at den kommer inn i faste former gjennom opplæringstiltak i samarbeid med utdanningsinstitusjoner.

Tømmerkurs på Bietilæanlegget i 2002.

Foto: Finnmark fylkeskommune

Elevbesøk på Gamvik museum.

Foto: Gamvik museum/Museene for kystkultur og gjenreisning

3.1.2 Formidling

Museenes hovedoppgave er å formidle kunnskap til publikum. Dette kan gjøres på mange måter, gjennom skriftlige publikasjoner, foredrag og utstillinger. En ny måte å nærme seg kultur- og naturhistorie på kan være å opprette såkalte natur/kulturloser ved museene. Tanken her er å etablere digitale fortellinger knyttet til et GIS (geografiske informasjons systemer) som kan lastes ned av den enkelte og som en kan ta med ut på kulturstier, nasjonalparker, kulturminner og andre severdigheter rundt i fylket. Et slikt prosjekt må utredes nærmere og sees i sammenheng med allerede igangsatte nasjonale og regionale prosjekt.

Museene spiller en viktig rolle som opplevelsestilbud for reiselivsnæringa. Seks av de ti mest besøkte attraksjonene i Finnmark i 2010 var museer. Utviklingsprosjekter i attraksjons-sammenheng bør i fremtiden være viktig for museene, noe som bør utvikles i samarbeid med andre aktører som destinasjonsselskaper og lokalt næringsliv.

Besøksstatistikken viser at besøkstallet har steget med ca. 14 000 fra 2012-2014 (seneste statistikk tilgjengelig) og fordeler seg slik på de 5 institusjonene.

	2014	2013	2012
VAM	45 000	41 024	39 487
VM	38 355	34 676	31 228
MKG	29 412	27 684	30 833
TVMS	26 770	24 260	21 356
RDM	8 137	9 429	7 212
TOTALT	147 674	137 7073	130 116

Museene i Finnmark har stort sett gode og moderne lokaler for sin virksomhet. Et av våre museer, Varanger museum avd. Vardø, mangler imidlertid egnede lokaler til museumsvirksomhet. De har pr i dag tilhold i Vardø gamle barneskole, en fredet trebygning som FFK eier, uten mulighet for faste utstillinger. Det arbeides med å finne løsninger på dette fra museets side.

Basisutstillingene er selve omdreiningspunktet i alle museer, men ironisk nok er det svært krevende å få tilgang til midler for oppgradering og fornying av disse utstillingene. Flere museer skal i gang med nye utstillinger og vil ha finansieringsbehov knyttet til dette arbeidet.

Fra utstilling i Gjenreisningsmuseet for Finnmark og Nord-Troms.
Foto: Gjenreisningsmuseet for Finnmark og Nord-Troms

Runebomme fra Sámiid-Vuorká-Dávvi
Foto: Riddoduottar museat

3.1.3 Gjenstandsforvaltning

Museenes samlinger består av objekter, foto/film, arkiv og bygninger. Det er en viktig målsetting å ivareta samlingene etter nasjonale standarder og gjøre disse tilgjengelig for publikum og forskning.

Museene i Finnmark har i løpet av de siste 3 årene hatt et samarbeidsprosjekt kalt «Felles løft for Finnmarks-

historien». I dette prosjektet har en tatt sikte på å digitalisere og tilgjengeliggjøre samlingene (gjenstander og foto). Hittil er ca. 5 000 fotografier og 10 000 gjenstander fra Finnmark digitalisert og en del av dette er lagt ut på Digitalt Museum (<http://digitaltmuseum.no/>).

Gjenstandsporteføljen for museene ser slik ut:

Oversikt samlinger for museene i Finnmark 2014

SAMLING	Gjenstander totalt	Tilfredsstillende registrert	Digitalisert	På internett med foto
Kunsthistorisk	1 546	29 %	27 %	8 %
Kulturhistorisk	55 114	32 %	22 %	5 %
Arkeologi	234	56 %	42 %	0 %
Fotografi	15 734	38 %	33 %	5 %
Kulturhistoriske bygninger	116	7 %	0 %	0 %
Arkiv	742			
Film/video	1423	66		
Lydoptak	1118	222		

Postkort av pomorskute på Vadsø havn ca 1900.
Foto: Varanger museum IKS

Flere av museene sliter med umoderne og utrygge magasin og oppbevaringsforhold, det gjelder blant annet Museene for kystkultur og gjenreisning, Varanger Museum avd. Vardø og ikke minst de samiske museene som trenger nye magasin for å kunne ta i mot gjenstandsmateriale som skal overføres fra Norsk Folkemuseum igjennom Bååstede prosjektet.

Det er en spesielt stor utfordring å ta vare på de over hundre fredete og verneverdige bygninger som er i museenes eie. Statlige finansieringsordninger må på plass for å løse mange av utfordringene knyttet til bygningsarven. Museene eier nesten halvparten av de private arkivene som er bevart i institusjonell sammenheng, og er således største arkiveier i fylket. Arkivsamlinger er et vesentlig kildemateriale for forskning og formidling, og det er viktig at samlingene blir oppbevart forsvarlig og at de blir tilgjengeliggjort for forskning. Det er et åpenbart behov for å se arbeidet med privatarkiv i en større sammenheng, og i et mer forpliktende samarbeid mellom museene og arkivinstitusjonene.

Samisk njalla ved Sámiid-Vuorká-Dávvi / De Samiske samlinger i Karasjok.
Foto: Riddoduottar museat

3.1.4 Partnerskap og samarbeid

Konsolideringsprosessen tok sikte på å redusere antall museer, tettere samarbeid mellom enhetene regionalt og nasjonalt. Gjennom prosessen for å utarbeide kulturstrategier og handlingsprogram er det fra museene etterlyst en mer enhetlig forvaltning av kulturarven fra fylkeskommunens side hvor sammenhengen mellom kulturminnevernet, privat arkiv og museumsutviklingen bør bli tettere og mer enhetlig.

Regionalt er det opprettet et dialogmøte mellom museene og fylkeskommunen. Dette ansees som viktig og vil også kunne utvides til å gjelde alle instanser som arbeider med kulturarv i fylkeskommunen, som arkivene og kulturminnevernet.

Kommunene er en viktig part i det spleiselaget på tre som finansierer driften av museene. Avtaler om faste tilskudd er et ønske fra museenes side, og fylkeskommunen vil ta initiativ til å inngå dialog med vertskommunene for om mulig å komme fram til avtaler om tilskudd.

3.1.5 Internasjonalt samarbeid

Internasjonalt samarbeid er viktig for kultursektoren. Folk til folk samarbeidet med Nordvest Russland har gitt store gevinster i form av samarbeidsprosjekter og nettverk. Dette arbeidet som i 2012 feiret sitt 25 års jubileum, vil fortsette innenfor rammen av de bilaterale avtaler Finnmark fylkeskommune har med Murmansk og Arkhangelsk fylker og innenfor de multilaterale avtaler i Barentsregionen. Internasjonalt arbeid inkluderer også EU prosjekter og øvrig internasjonalt samarbeid.

Museene må selv være aktiv i forhold til å etablere nettverk som kan gi faglig gevinst både på lang og kort sikt. Fylkeskommunens rolle og funksjon er å informere om muligheter og være døråpner i forhold til kontakter og nettverk gjennom de formelle avtalene som vi forvalter.

Fra norsk/russisk konferanse i Murmansk i forbindelse med 70 års jubileet for frigjøringa i 2014.
Foto: Susanne Hætta

4.0 ØKONOMISK UTVIKLING

Gjennom planprosessen har det skilt seg ut en rekke utfordringer som kan knyttes til kulturstrategiene generelt og til museenes egne utfordringer spesielt. Økonomi er en slik utfordring, både når det gjelder drift, men også i forhold finansiering av nye utstillinger. Det vil også være en utfordring å finne friske penger for å kunne realisere noen av tiltakene som foreslås i handlingsplanen.

Den økonomiske utviklingen for museene har stagnert etter 2010. Hverken stat, fylkeskommune eller kommune har økt sine tilskudd utover pris og lønns justeringer. Prosentvis fordeler tilskuddspotten seg i 2015 med 71 % fra stat, 12 % fra fylkeskommune (inkludert et ekstra-

ordinært tilskudd til Varanger museum på kr 2,5 mill) og 17 % fra kommuner, mens det ideelt sett skulle vært en fordeling på 60-20-20 mellom de tre tilskuddspartene. For 2015 utgjør denne fordelingen i kroner følgende:

Tilskudd 2015		
Stat/sameting	Kr 39 980 Mill	71 %
Finnmark fylkeskommune	Kr 6 594 Mill	12 %
Kommuner	Kr 9 761 Mill	17 %

I reelle tall ser den økonomiske utviklinga slik ut for det enkelte museum:

MUSEUM	2013	2014	2015
Museene for kystkultur og gjenreisning IKS	9 956	10 201	10 306
Varanger Museum IKS	12 751	13 125	15 807 **
Verdensarvsenter for bergkunst-Alta Museum IKS *	7 295	7 267	9 328
Stiftelsen Tana og Varanger Museumssiida	9 644	9 909	10 782
Stiftelsen Riddoduottar museat	8 792	9 422	10 112
TOTALT FINNMARK	48 438	49 924	56 335

* her ligger også drift av verdensarvstedet – Bergkunsten i Alta med tilskudd fra Klima- og Miljøverndepartementet.

** Varanger museum fikk en ekstraordinær bevilgning på kr 2 500 000 i 2015.

Alle tre museene står overfor utfordringer i forhold til nye bygninger og tiltak i 2016. For MKG gjelder det at de flytter inn i en bygning som de har kjøpt fra Nordea og skal bygge opp ny utstilling og får økt sine driftsutgifter. Varanger museum har overtatt NRK bygget i Vadsø som medfører økte driftsutgifter. VAM har fått autorisasjon som verdensarvsenter og i den ligger også en regional med finansiering til drift

5.0 TILTAK

5.1 Delmål 1. alle innbyggerne i finnmark skal ha tilgang til museumsopplevelser

Strategi	Regionale tiltak	Ansvar
Tilby kulturopplevelser der folk bor	1. Flere nye nettutstillinger og digitale fortellinger om Finnmark.	Museene
	2. Digitale fortellinger om Finnmarks natur/kultur som kan lastes ned gratis.	Museene
	3. Flere museer i Finnmark etableres.	Kommunene og FFK

5.2 Delmål 2. fortsatt konsolidering av museene i finnmark

Strategi	Regionale tiltak	Ansvar
Videreutvikle arenaer for formidling av Finnmarks egenart og sammensatte historie og kulturarv	1. Finnmarkshistorien på nett.	Museene
	2. Bedre samordning av tjenester mellom museene i Finnmark.	Museene
	3. Drøfte behovet for felles markedsføring i forhold til reiselivet.	Museene

5.3 Delmål 3. fornye og utvikle kompetansen ved museene

Strategi	Regionale tiltak	Ansvar
Utvikle sterke kompetansemiljø innen museene i Finnmark	1. Etablere Finnmarksseminaret som en kompetansearena i samarbeid med andre.	Museene og FFK
	2. Etablere forskningsgrupper innen kulturarv.	Museene
Legge til rette for kompetanseutvikling innen håndverksfag	1. Etablere håndverksnettverk i Finnmark hvor kunnskapsdeling og erfaringsoverføring er viktig.	Museene og FFK

5.4 Delmål 4. utvikle og delta i partnerskap og samarbeidsfora

Strategi	Regionale tiltak	Ansvar
Videreutvikle arenaer for samarbeid	1. Etablere et fast dialogmøte mellom alle instanser som arbeider med kulturarv i Finnmark.	FFK
Inngå avtaler med kommunene	1. Finnmark fylkeskommune og vertskommuner for museene inngår avtaler om tilskuddsnivå.	Kommunene og FFK
Følge opp den økonomiske utviklingen for museene i Finnmark	1. Igangsette arbeid for å forbedre den regionale finansieringsdelen for museene i Finnmark generelt og for de samiske museene.	FFK
	2. Ved å jobbe for økte statlige tilskuddsmidler	
	3. Utarbeide prioritert liste over investeringer og drift til museumsutvikling i Finnmark	

5.5 Delmål 5. utvikle og videreføre internasjonalt samarbeid

Strategi	Regionale tiltak	Ansvar
Vektlegge faglig samarbeid i kulturavtalene	1. Etablering av faglige nettverk med kolleger i nord- vest Russland	Museene
	2. Utvikle nye prosjektplaner som skal inngå i kulturavtaler mellom FFK og Murmansk og Arkhangelsk fylker	Museene

Undertegning av kulturavtalen Murmansk/Finnmark 2015, Tore Gundersen og Sergej Jeršov

Foto: Finnmark fylkeskommune